

การพัฒนาประสิทธิผลของธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี*

EFFECTIVENESS DEVELOPMENT OF FRUIT PROCESSING BUSINESS IN CHANTHABURI PROVINCE

วาริญา ม่วงเกลี้ยง, จินต์ วิภาตะกลัศ, กฤษณะ ดาราเรือง

Wareeya Muangkliang, Jin Vibhatakalasa, Kritsana Dararuang

มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา

Chaopraya University

Corresponding Author E-mail: awareeya@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม และประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้จันทบุรี 2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ 3. ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ และ 4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการและบุคลากรของสถานประกอบการแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 970 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับสูง ส่วนความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม และประสิทธิผล อยู่ในระดับต่ำ 2. องค์ประกอบเชิงยืนยันตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง มีค่า Chi-square = 116.05, df = 115, p-value = 0.4549, RMSEA = 0.009 และมีค่าอำนาจทำนายองค์ประกอบ > 0.50 ทุกตัวแปร และ 3. ประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ได้รับได้รับอิทธิพลทางตรงมาจาก 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับต่ำ (DE = 0.20) ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง (DE = 0.76) และในขณะเดียวกันได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ในระดับปานกลาง (IE = 0.63) และปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ ในระดับปานกลาง (IE = 0.69) โดยส่งผ่านปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม โดยปัจจัยทั้งหมดดังกล่าว สามารถทำนายตัวแปรตามคือ ประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ได้ร้อยละ 89 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 4. นำเสนอแนวทางการเพื่อพัฒนาประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี

คำสำคัญ: การพัฒนา; ประสิทธิภาพ; ธุรกิจแปรรูปผลไม้

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study entrepreneurship, creative thinking, innovation abilities and effectiveness of Fruit Processing Businesses in Chanthaburi Province, 2. To analyze the causal confirmatory factors affecting the effectiveness of Fruit Processing Businesses in Chanthaburi Province and 3. To study causal relationship with the Structural Equation Model and 4. To develop and present guidelines for effective development for Fruit Processing Business in Chanthaburi Province. The samples were 970 people of entrepreneurs and employees from Fruit Processing Business in Chanthaburi province.

The research results showed that: 1. By overall, Entrepreneur attribute were at high level, but creative thinking, innovation abilities and effectiveness of fruit processing businesses in Chanthaburi Province were at low level 2. All observational variables used in the study were confirmatory factors of the Structural Equation Model Valuable Chi-square = 116.05, df = 115, P-value = 0.4549, RMSEA = 0.009 and factor loading > 0.50, 3. Effectiveness of Fruit Processing Business in Chanthaburi Province received direct effects from Entrepreneur attributes factor at low level and creative thinking was at moderate level. Also, it was found that it received indirect effects from Entrepreneur attributes factor at moderate level and creative thinking was at moderate level through Innovation attributes. Moreover, all factors could predict dependent variable which was the Effectiveness of Fruit Processing Business at 89 percent with the 0.05 level of statistically significance, and 4. Effectiveness development approach of fruit processing business in Chanthaburi province consisted of 1) competence and business creativity development, 2) risk management development. 3) business strategy development, 4) Learning development, 5) change management and personnel development, 6) seeking business opportunities to create business growth.

Keywords: Development; Effectiveness; Fruit Processing Business

บทนำ

ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้ให้ความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน เน้นให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจให้เข้มแข็งและทั่วถึง เพื่อมุ่งสู่การมีรายได้สูงอย่างมีเสถียรภาพ เป็นธรรม และยั่งยืนด้วยนวัตกรรม โดยในยุทธศาสตร์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาได้เน้นให้มีการยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางการพัฒนาภาคกลาง (ภาคกลางและภาคตะวันออก) โดยได้มีการกำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอาหารและสินค้าเกษตรให้ทันสมัยและเป็นสากล นอกจากนี้ยัง กำหนดให้มีการพัฒนาธุรกิจการค้าขายผลไม้ด้านตะวันออก จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ให้เป็นฐานการผลิตและจำหน่ายผลไม้เพื่อการส่งออก โดยให้ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตควบคู่ไปกับการรักษาคุณภาพ สินค้า ตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การบรรจุหีบห่อการแปรรูป และการจัดจำหน่าย เพื่อให้ภาคตะวันออกให้เป็นศูนย์ผลไม้เมืองร้อนแห่งเอเชีย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2556)

ภาคตะวันออกโดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดจันทบุรีมีผลผลิตวัตถุดิบทางการเกษตร โดยเฉพาะผลไม้ ได้แก่ทุเรียน เงาะ มังคุด และลองกอง เป็นจำนวนมาก แต่เนื่องจากผลผลิตและราคามีความผันผวน ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีการนำวัตถุดิบทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อถนอมอาหารโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม อีกทั้ง มีช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2559) ธุรกิจการแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรีถึงจะมีการแปรรูปผลไม้มาเป็นเวลานานและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนก็ตาม แต่การดำเนินธุรกิจในด้านนี้ก็ยังถือว่ายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะนอกจากจะต้องเผชิญกับปัญหาผลผลิตผลไม้ผันผวนไปตามฤดูกาลผลิตและสภาพอากาศ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังผลิตแบบครัวเรือน มีกระบวนการแปรรูปขั้นต้นสินค้าที่ยังไม่ตอบโจทย์ผู้บริโภค กอปรกับขาดเงินทุนในการพัฒนา เทคโนโลยีการผลิต รวมทั้งยังต้องเผชิญกับการแข่งขันในกลุ่มผู้ประกอบการแปรรูปผลไม้ในประเภทสินค้า OTOP ภายในประเทศ และการแข่งขันกับร้านค้าสมัยใหม่ที่นำเข้าสินค้าสำเร็จรูปที่วางจำหน่ายตามสาขาย่อยเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2556)

การที่จะทำให้ธุรกิจแปรรูปผลไม้ประสบความสำเร็จ ผู้ประกอบการแปรรูปผลไม้มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ที่สามารถแข่งขันได้อย่างเหมาะสม เพราะผู้ประกอบการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในโลกธุรกิจสมัยใหม่ เนื่องจากเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพลังทางเศรษฐกิจด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างงาน การประดิษฐ์คิดค้น การบุกเบิกตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนเป็นผู้จุดชนวนความเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในมิติต่าง ๆ คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จนั้นต้องมีปัจจัยหลายประการประกอบกัน ได้แก่ การกล้าเผชิญความเสี่ยง ความต้องการมุ่งความสำเร็จ ความเป็นอิสระในการบริหารงาน การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใน และความอดทนต่อความไม่ชัดเจน (Allen, 2006) ในศตวรรษที่ 21 ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จนั้น นอกจากคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการแล้ว ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถทางนวัตกรรมก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อความอยู่รอดและการเจริญเติบโต (Andriopoulos & Lowe, 2000) ทั้งนี้เพราะความคิดสร้างสรรค์เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำมาซึ่งผลสำเร็จและจำเป็นสำหรับความสำเร็จขององค์กรในระยะยาว (Hitt et al., 1997) องค์กรที่ประสบความสำเร็จสูงทั้งหลายทั่วโลกต่างให้ความสำคัญในการใช้ความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรและความคิดสร้างสรรค์เข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมของการทำงาน (McGregor, 2007) ความสามารถทางนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินธุรกิจ เพราะหากองค์กรไม่สามารถพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตัวเองด้วยสิ่งใหม่ ๆ แล้ว ย่อมเป็นการยากที่จะทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จในระยะยาว การแข่งขันของธุรกิจเป็นผลมาจากอิทธิพลของเทคโนโลยีสารสนเทศ คุณภาพของสินค้าและบริการ ความสามารถในการผลิต รวมถึงการปรับตัวของธุรกิจเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความคล่องตัวมากขึ้น (Morris & Kuratko, 2002) ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามสร้างและพัฒนานองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมที่ได้คิดค้นและบริการ โดยมุ่งเน้นใช้นวัตกรรมเป็นพื้นฐานการผลิตสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งให้เห็นว่าการสร้างข้อได้เปรียบของธุรกิจในการแข่งขัน คือการสร้างนวัตกรรมให้แก่องค์กรและให้ความสำคัญต่อการนำนวัตกรรมล่าสุดเข้าสู่ตลาดก่อนคู่แข่ง นวัตกรรมถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการ (สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์, 2553) และจากสภาวะการแข่งขันในปัจจุบันผลักดันให้้องค์กรจำเป็นต้องมีการนำนวัตกรรมเข้ามาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ และพยายามกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง

การวัดผลสำเร็จของธุรกิจนิยมวัดจากตัวชี้วัดหลายประการ เนื่องจากความสำเร็จของผู้ประกอบการธุรกิจ มีหลายระดับ ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจในช่วงนั้น ๆ เทคนิคการวัดผลสำเร็จของธุรกิจที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน คือ การวัดผลแบบดุลยภาพ (Balance Score Card) เป็นการประเมินผลในสิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Kaplan and Norton, 1996) เนื่องจากสามารถใช้ในวัดผลการทำงานขององค์กรได้ครอบคลุมทุกมุมมองของการบริหารจัดการ และมีความสัมพันธ์ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถวัดได้ทั้งผลการปฏิบัติงานและปัจจัยผลักดันการปฏิบัติงาน และเป็นที่ยืนยันได้ว่าการวัดผลการดำเนินงานแบบดุลยภาพเป็นเครื่องมือในการวัดผลสำเร็จของการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ (Chen et al., 2010)

ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการของผู้ประกอบการแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจและมีประสิทธิผลในทุก ๆ ด้านต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะผู้ประกอบการ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม และประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ประกอบการและบุคลากรของสถานประกอบการแปรรูปผลไม้ใน จังหวัดจันทบุรี จำนวน 970 คน จากประชากรทั้งหมด 3,247 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นโดยผ่านการทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือ (Item Objective Congruence: IOC) ผลการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับสิ่งที่ต้องการศึกษา โดยการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องระหว่าง 0.60-1.00 และการทดสอบความเที่ยง (Reliability) โดยทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงแบบอัลฟ่า (Alpha-reliability Coefficient) ทั้งฉบับเป็น 0.932

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ค่าสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่ม กับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (One-sample t-test) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Confirmatory Structural Factor Analysis) โดยใช้โปรแกรม LISREL Version 8.72 และรายงานผลโดยใช้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบ Completely Standard Solution โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานที่มากกว่า 0.50 ขึ้นไปเป็นองค์ประกอบสำคัญ (Crucial Component) และประเมินความสอดคล้องของโมเดล (Evaluating the Data-Model Fit) โดยพิจารณาค่าไคสแควร์ (Chi-square Value) ต้องไม่มี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หรือ $P > .05$, ค่าไคสแควร์ (Chi-square Value) ทารด้วยระดับขั้นแห่งความอิสระ (Degree of freedom หรือ df) ต้องไม่เกิน 2 หรือ 3, ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation หรือ RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือไม่เกิน 0.09 และการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) (Diamantopoulos and Siguaw, 2000; Hooper et al., 2008)

ผลการวิจัย

1. คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06 (Test Value = 4.0 ใน 5 หรือ 80 %) อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้าน ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม และประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี อยู่ในระดับต่ำโดย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91, 3.91 และ 3.92 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม

รายการ	Test Value = 4.0 ใน 5 หรือ 80%				
	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.	แปลผล
1. คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ	4.06	.473	3.942**	.000	สูง
2. ความคิดสร้างสรรค์	3.91	.496	-5.337**	.000	ต่ำ
3. ความสามารถทางนวัตกรรม	3.91	.491	-5.772**	.000	ต่ำ
4. ประสิทธิภาพ	3.92	.535	-4.672**	.000	ต่ำ

* $p < .05$

2. องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า

1. ด้านคุณลักษณะผู้ประกอบการ พบว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบสำคัญเชิงยืนยัน ได้แก่ 1) การเผชิญกับความเสี่ยง 2) ความต้องการประสบผลสำเร็จ 3) ความเป็นอิสระในการบริหารงาน 4) การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใน และ 5) ความอดทนต่อความไม่แน่นอน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เป็น 0.72, 0.84, 0.84, 0.78 และ 0.80 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

2. ด้านความคิดสร้างสรรค์ พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบสำคัญเชิงยืนยัน ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่ม 2) ความคิดคล่องแคล่ว 3) ความคิดยืดหยุ่น และ 4) ความคิดละเอียดลออ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เป็น 0.74, 0.80, 0.83 และ 0.84 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ด้านความสามารถทางนวัตกรรม พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบสำคัญเชิงยืนยัน ได้แก่ 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมกระบวนการ 3) นวัตกรรมจัดการ และ 4) นวัตกรรมการตลาด โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เป็น 0.80, 0.87, 0.85 และ 0.82 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

4. ด้านประสิทธิผล พบว่า ทั้ง 4 องค์ประกอบ เป็นองค์ประกอบสำคัญเชิงยืนยัน ได้แก่ 1) มุมมองด้านการเงิน 2) มุมมองด้านลูกค้า 3) มุมมองด้านกระบวนการภายใน และ 4) มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เป็น 0.76, 0.82, 0.89 และ 0.82 ตามลำดับ ซึ่งเป็นตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

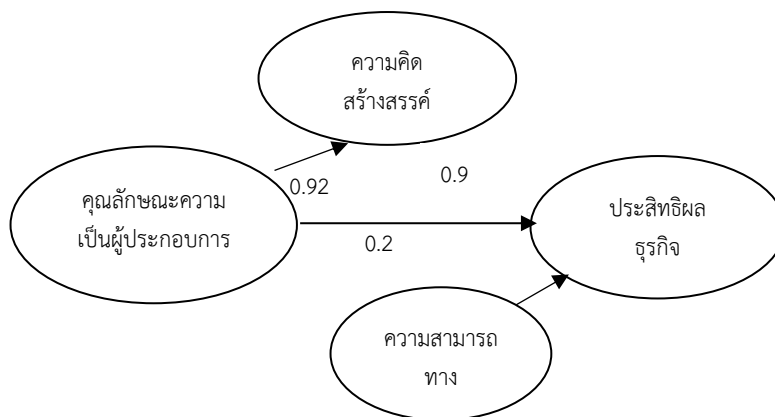
3. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรีตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีความสถิติเป็นไปตามข้อตกลงทางสถิติ จึงสามารถสรุปได้ว่า แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถที่จะอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 2

ตารางที่ 2 สัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงเหตุผลตามแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model) ประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี [หลังการปรับแต่ง (Over identified Model)]

Dep.V.	Indep.V	R-square	F	Path Coefficients		
				DE	IE	TE
ความคิดสร้างสรรค์	คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ	0.85	8.54*	0.92	0.00	0.92
ความสามารถทางนวัตกรรม	คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ความคิดสร้างสรรค์	0.81	8.61*	0.00 0.90	0.83 0.00	0.83 0.90
ประสิทธิผลการบริหารจัดการ	คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม	0.86	8.01*	0.20 0.00 0.76	0.63 0.69 0.00	0.83 0.69 0.76

หมายเหตุ : Dep.V. = Dependent Variable, Indep.V. = Independent Variable, DE = Direct Effect,

IE = Indirect Effect, TE = Total Effect

Chi-square = 116.05, df = 115, P-value = 0.4549, RMSEA = 0.009

ภาพที่ 1 Over identified Model ประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ของผู้ประกอบการในจังหวัดจันทบุรี

แบบจำลองที่ 1 : ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกมาจากปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับสูง (DE = 0.92) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยปัจจัยดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตาม คือ ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประกอบการแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรีได้ร้อยละ 85 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

แบบจำลองที่ 2: ปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม ได้รับอิทธิพลทางตรงมาจากปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับสูง (DE = 0.90) เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และในขณะเดียวกันยังได้รับอิทธิพลทางอ้อมมาจากคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ โดยส่งผ่านปัจจัยความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับสูง (IE = 0.83) โดยปัจจัยทั้งสองดังกล่าวสามารถอธิบายความแปรปรวนหรือทำนายตัวแปรตาม คือ ความสามารถทางนวัตกรรม ได้ร้อยละ 81 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

แบบจำลองที่ 3: ปัจจัยด้านประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ได้รับอิทธิพลทางตรงมาจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับต่ำ (DE = 0.20) ปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับปานกลาง (DE = 0.76) และในขณะเดียวกันได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ในระดับปานกลาง (IE = 0.63) และปัจจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ ในระดับปานกลาง (IE = 0.69) โดยส่งผ่านปัจจัยด้านความสามารถทางนวัตกรรม โดยปัจจัยทั้งหมดดังกล่าว สามารถทำนายประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ได้ร้อยละ 89 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย

1. พัฒนาขีดความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ทางธุรกิจ โดยการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการสู่การเป็น SMART Entrepreneurs โดยใช้เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรมเป็นฐานในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้วยการรวมกลุ่มการพัฒนาแบบผลิตภัณฑ์และบริการ โดยสร้างความร่วมมือและดำเนินการร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูงและมาตรฐานระดับสากล

2. พัฒนาการบริหารความเสี่ยง โดยการพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความรู้ความเข้าใจถึงความเสี่ยงของการดำเนินธุรกิจ มีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง แผนการดำเนินงานเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น จัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับความเสี่ยงและแนวทางการป้องกัน ตลอดจนการกำหนด ผู้รับผิดชอบและกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง

3. พัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ โดยการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการให้สามารถวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมของธุรกิจ วิเคราะห์ศักยภาพในการแข่งขัน เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้อง กับบริบทและยุทธศาสตร์การพัฒนาของประเทศ ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องศึกษาด้วยตนเองและนำไปกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ พร้อมทั้งระบุตัวชี้วัดในการดำเนินงาน นำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4. พัฒนาการเรียนรู้ โดยการจัดอบรมเพื่อเสริมทักษะในเรื่องต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการและบุคลากร ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยใช้กระบวนการในการจัดการความรู้ หน่วยงานภาครัฐควรเป็นหน่วยงานจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้ประกอบการ

5. การบริหารการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบุคลากร โดยการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการและบุคลากรให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งเรื่องของความรุนแรงทางการแข่งขัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แนวโน้มและทิศทางการตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภค และทักษะที่จำเป็นในการทำงานยุคใหม่ เพื่อให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ รวมถึงการใช้ปัญญาประดิษฐ์แทนแรงงานมนุษย์

6. การแสวงหาโอกาสในการสร้างความเจริญเติบโตทางธุรกิจ โดยการพัฒนาผู้ประกอบการให้มีความรู้ในเรื่องของการลงทุนและการแสวงหาแหล่งเงินทุน รวมทั้งเทคนิคการสร้างโอกาสในการเติบโตทางธุรกิจ การแสวงหาช่องทางการลงทุน การเลือกสถาบันการเงิน รวมทั้งการปิดช่องว่างของการกำหนดมาตรฐาน ที่เพิ่มขึ้นจากเดิม โดยการใส่มาตรฐานตัวอื่นแทน และการพัฒนาการทำตลาดออนไลน์

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่าคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการอยู่ในระดับสูง ส่วนความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม และประสิทธิภาพธุรกิจอยู่ในระดับต่ำ โดยความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงความสามารถทางนวัตกรรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก เป็นธุรกิจที่ทำกันภายในครัวเรือนหรือเครือข่าย มีเงินลงทุนไม่มากนัก มีการดำเนินธุรกิจในรูปแบบแบบเดิม ๆ ทำให้ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อสภาพแวดล้อมทางการแข่งขันในยุคโลกาภิวัตน์ได้ ถึงแม้รัฐบาลจะมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนก็ตาม ทั้งยังขาดความคิดสร้างสรรค์ทั้งในเรื่องของผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิต รวมทั้งการตลาด จึงทำให้ขาดความสามารถทางนวัตกรรม ไม่สามารถสร้างความได้เปรียบในการดำเนินธุรกิจเหนือคู่แข่งได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการของวัชรพงษ์ อินทรวงศ์ และปัทมา สุริยกุล ณ อยุธยา (2561) ที่พบว่า ภาวะผู้ประกอบการของคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม มีค่าเฉลี่ยในระดับสูง

2. ผลวิเคราะห์ห้วงองค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ ในจังหวัดจันทบุรี พบว่า ตัวแปรเชิงสังเกตทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี ทั้งนี้เพราะคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการประกอบด้วย การเผชิญกับความเสี่ยง ความต้องการประสบผลสำเร็จ ความเป็นอิสระในการบริหารงาน การควบคุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องภายใน และความอดทนต่อความไม่แน่นอน เช่นเดียวกับแนวคิดคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการของผนทิพย์ ฆารไสว (2555) ที่ว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการ ประกอบด้วย ความกล้าเสี่ยง ความใส่ใจในความสำเร็จ ความมุ่งมั่นอดทน และความเป็นตัวของตัวเอง ส่วนความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของ Guilford (1971) และความสามารถทางนวัตกรรม ประกอบด้วย นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมกระบวนการ นวัตกรรมจัดการ และ นวัตกรรมการตลาด

3. ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพธุรกิจแปรรูปผลไม้ได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงบวกมาจาก คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการและความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่เดียวกันได้รับอิทธิพลทางอ้อมจาก คุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการและความคิดสร้างสรรค์ โดยส่งผ่านความสามารถทางนวัตกรรม ทั้งนี้เพราะในยุคโลกาภิวัตน์ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Ferreira and Azevedo (2007), Lim (2009) ที่พบว่าคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลทางบวกต่อประสิทธิภาพของธุรกิจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จในการประกอบการ ส่งผลให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและส่งผลต่อการเจริญเติบโตของธุรกิจ และงานวิจัยของวันวิสาข์ โชคพรหมอนันต์ (2558) ที่พบว่าคุณลักษณะของผู้ประกอบการมีอิทธิพล

ทางบวกต่อความสำเร็จในการประกอบการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hatten (2006) ที่ว่าผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญคือ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้ผู้ประกอบการมีการคิดค้นพัฒนาทางด้านนวัตกรรม มีการสังเคราะห์หรือผสมผสาน บูรณาการข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างวิธีการทำงานใหม่ ๆ มีการนำแนวคิดที่เป็นประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินธุรกิจ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อความสำเร็จขององค์กร

4. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี มี 6 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การพัฒนาขีดความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ทางธุรกิจ 2) การพัฒนาการบริหารความเสี่ยง 3) การพัฒนากลยุทธ์ทางธุรกิจ 4) การพัฒนาการเรียนรู้ 5) การบริหารการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบุคลากร และ 6) การแสวงหาโอกาสในการสร้างความเจริญเติบโตทางธุรกิจ เนื่องจากการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ผู้ประกอบการจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและทักษะด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถสร้างรายได้เปรียบคู่แข่ง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงสถานศึกษา ในการจัดฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้ประกอบการและบุคลากร ทั้งในเรื่องของการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ การจัดหาตลาด การจัดหาแหล่งเงินทุน รวมถึงการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องและเอื้อต่อผู้ประกอบการ เพื่อเป็นการสร้างโอกาสในการเจริญเติบโตทางธุรกิจแก่ผู้ประกอบการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ (2560) ที่ว่าหน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมผู้ประกอบการทั้งในเรื่องการส่งเสริมการตลาด สนับสนุนจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าการออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ สร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า หาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องจักรในการผลิตสมัยใหม่ ควรมีการอบรมเพิ่มพูนความรู้ในการผลิตให้แก่ผู้สนใจ มีการศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมและสร้างความร่วมมือระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตสินค้าประเภทเดียวกันทั่วประเทศให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการศึกษาพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถทางนวัตกรรม และประสิทธิผลธุรกิจ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าคุณลักษณะความเป็นผู้ประกอบการ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรกำหนดแผนและดำเนินงานโดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน ตลอดจนให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน และควรมีการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

2. จากข้อเสนอแนะแนวทางของตัวแทนผู้ประกอบการ ตัวแทนองค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ควรมีการพัฒนาขีดความสามารถของผู้ประกอบการและบุคลากรตาม

หลักทฤษฎี 4M โดยให้หน่วยงานภาครัฐเป็นเจ้าภาพ ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทั้ง อุตสาหกรรมจังหวัด พาณิชยจังหวัด แรงงานจังหวัด รวมทั้งสถาบันการศึกษาต่างๆ จึงควรนำผลของการศึกษาไปกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรให้มีความรู้และทักษะต่าง ๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ตรงความต้องการของลูกค้า โดยการจัดอบรมเพิ่มองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขันระยะยาว

2. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรร่วมมือกันจัดตั้งสถาบันที่ประสิทธิภาพสูง ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปผลไม้ และหลักการดำเนินธุรกิจโดยเน้นการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่านอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาบุคลากรด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยมีหลักสูตรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงการพัฒนาวัฒนธรรมด้านกระบวนการ ซึ่งควรเน้นการผลิตที่ประหยัดต้นทุนและตอบสนองความต้องการของลูกค้า

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาซ้ำโดยเปลี่ยนสภาพบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นการเก็บข้อมูลเฉพาะจากผู้ประกอบการแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่นๆ ทั้งประเภทบริษัท วิสาหกิจชุมชน และกิจการเจ้าของคนเดียว ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยมาเปรียบเทียบและยืนยันผลข้อค้นพบเพื่อร่วมกันค้นหาว่า มีปัจจัยใดอีกหรือไม่ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลธุรกิจแปรรูปผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของผู้ประกอบการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการแปรรูปให้กว้างขวางและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2. ผู้วิจัยอื่น ๆ สามารถนำเอาแนวคิด รูปแบบ หรือเทคนิคการวิจัยที่ได้จากวิจัยฉบับนี้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อยอดหรือขยายผลองค์ความรู้ทั้งในวงกว้างและแนวลึกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ฐานันท์ ตั้งจุจิกุล และคณิดา ไกรสันติ. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- วันวิสาข์ โศภพรหมอนันต์. (2559). คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการร้านค้าในตลาดนัดดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. วารสาร

- Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 9(2), 967-988.
- วัชรพงษ์ อินทรวงศ์ และปัทมา สุริยกุล ณ อยุธยา. (2561). การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงาน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 12(2), 101-117.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). นวัตกรรมและเทคโนโลยี. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก <https://www.kasikornbank.com>
- พนทิพย์ ชามไสว. (2555). การศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จของธุรกิจโรงแรม ในจังหวัดภาคเหนือตอนล่างของไทย. *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 7(1), 39-50.
- สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์. (2553). รูปแบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมในประเทศไทย. สืบค้น 25 มิถุนายน 2562, จาก <https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail>.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2556). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ปี 2556 และแนวโน้มปี 2557*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- Allen, K.R. (2006). *Launching New Ventures: An Entrepreneurial Approaching*. (4th ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Andriopoulos, C. & Lowe, A. (2000). Enhancing organisational creativity: the process of perpetual challenging. *Management Decision*, 38(10), 734 – 742.
- Chen, X. Y., et al., (2010). *Using the balanced scorecard to measure Chinese and Japanese hospital. performance* at Retrieved June 15, 2021, from www.emeraldinsight.com.
- Diamantopoulos, A. & Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*, London: Sage Publications.
- Ferreira, J. and Azevedo, S. (2007). *Entrepreneurial Orientation as a main Resource and Capability on Small Firm's Growth*. Retrieved May 2, 2019, from <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/5682/MPRA>.
- Guilford, J.P. and Hoepfner, R. (1971). *The analysis of Intelligence*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Hatten, T.S. (2006). *Small Business Management: Entrepreneurship and Beyond*. (3rd ed.). Boston, MA: Houghton Mifflin.

- Hitt, M.A. et al., (1997). International diversification: Effects on innovation and firm performance in product-diversified firms. *Academy of Management Journal*, 40(4), 767-798.
- Hooper, D., et al., (2008). Structural Equation Modeling: Guidelines for Determining Model Fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Kaplan, R.S., and Norton, D. P. (1992). “The balanced scorecard-measures that drive performance.” *Harvard Business Review*, 83(7-8), 172-180.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Lim Seongbae. (2009). *Entrepreneurial Orientation and The Performance of Service Business*. Retrieved March 7, 2009, from www.decisionsciences.org/Proceedings/DSI2008/docs/392-9586.pdf.
- McGregor, D. (2007). *Developing Thinking; Developing Learning: A Guide to Thinking Skills in Education*. New York: Open University Press.
- Morris, M.H. and Kuratko, D. F. (2002). *Corporate Entrepreneurship*, Mason, OH: South-Western College Publishers.

